

«Euroopa Liidul on aeg muutuda föderaalriigiks»

MEELIS PILLER
kommunikatsiooniekspert

Euroopa seisab silmitsi tõsiste julgeolekuprobleemidega, uus Trumpi administratsioon seab kahtluse alla külma sõja lõpust saadik kehtinud julgeolekuarhitektuuri. Kas ühtne ja föderaalne Euroopa Liit võiks olla lahendus?

Arutleme Belgia kaitseväeadministraatori ja julgeolekueksperti kolonel Jean Marsia-ga (pildil) selle üle, kuidas ajaloolised sündmused ja praegused kriisid kujundavad Euroopa tulevikku ning miks võiks föderatsioon olla rahu ja stabiilsuse tagamise võti.

Francis Fukuyama esitas oma teoses «Ajaloos lõpp» (1992) idee, et pärast külma sõja lõppu ja Nõukogude Liidu lagunemist on liberaalne demokraatia lõpuks võitnud, ning seega pole enam suuri ideoloogilisi vastolusid, mis võiksid kujundada maailma tulevikku. Ta uskus, et maailm liigub kindlalt liberalismi ja turumajanduse poole.

Kuid hilisemad sündmused, nagu autoritaarsete režiimide tõus, geopoliitilised pinged, rahutused ja uus rahvuslik populism, on näidanud mi-

dagi muut. Fukuyama on ise hiljem tunnistanud, et tema idee oli liiga optimistlik ja lihtsustatud.

Nõukogude Liidu lagunemisega kaasnenud lootused pikaajalise rahu saavutamiseks osutusid lühiajaliseks. Kas saaksite seda seostada praeguste sündmustega?

Nõukogude Liidu lagunemine tõi kaasa lootuse, et maailm saavutab stabiilsuse ja rahu. Kuid need lootused purunesid kiiresti. Vladimir Putini sõjakuulutus lääne vastu 2007. aastal Münchenis, invasioon Gruusiasse 2008. aastal ja hiljem Krimmi ning Donbassi okupeerimine 2014. aastal löid selge pildi: meie illusioonid rahust on purunenud. Pa-

raku ei ole need sündmused suutnud äratada ei Atlandi ega Euroopa institutsioonide ega meie riigijuhtide nende uimastusest.

Nad on samavõrd suutelnud tänaste ohtudega toime tulema, nagu olid 1910., 1930. ja 1990. aastatel – ei suudetud en-

netada maailmasõdu ega Jugoslaavia lagunemist. Jälle liigume abitult uue katastroofi suunas.

Kas see tähendab, et Euroopa on jätnud meie julgeoleku teiste, eriti NATO ja Ameerika Ühendriikide hooleks?

Valitsused püüdsid küll vahemikus 1951–1954 parandada ühist Euroopa julgeoleku- ja kaitsepoliitikat, kuid tulemusteta. Enamik Euroopa Li-

du liikmesriike tugineb julgeolekus ja kaitses NATO-le, mis tähendab tegelikult sõltuvust Ameerika Ühendriikidest. Ameerika aga ei arvesta eriti meie huvidega, mis toob meile kaasa suuri majanduslikke ja poliitilisi kulusid.

Veelgi kurvem on see, et NATO ei suuda tagada meie julgeolekut, sest Atlandi Nõukogu ühehäälsusnõue halvab organisatsiooni tegutsemisvõime. Kõik on teadlikud sellest, kui keeruline oli Rootsi NATOsse vastuvõtmine.

Kuidas saaksime NATOt tugevdada ja samal ajal luua tugevamat Euroopat?

Üks võimalus oleks luua NATOs tugev Euroopa samm, mis oleks võrdväärne Põhja-Ameerika sambaga. Paraku pole Euroopa suutnud alates 2008. aastast toime tulla ei finants-, rahandus-, migratsiooni-, tervise- ega julgeolekukriisidega. Meie ökosüsteemid on ohus. Ukraina ja Lähis-Ida sõjad on osaliselt selle tulemus, et Euroopa eksisteerib rahvusvahelisel areenil vaid kaubandusvõimuna, mitte aga geopoliitilise jõuna.

Miks ei ole Euroopa Liit suutnud luua geopoliitiliselt tõhusat sõjalist võimekust?

Rooma leping 1957. aastal andis väliskaubanduse pädevuse konkreetsele Euroopa Komisjoni volinikule, kuid geopoliitilises arutelus Euroopa Liitu ei arvestata, sest see ei ole riik, vaid riikide ühendus. Euroopa Liidul puuduvad sõjalised võimeku-

Euroopas on umbes 30 «Pentagoni», mitte üks. Euroopa armeed peavad haldama 154 erinevat relvasüsteemi, samas kui Ameerikas on neid vaid 27. See muudab Euroopa maailmas naeruväärseks.

Prantsusmaa president Emmanuel Macron surumas kätt Euroopa Liidu ja NATO armeede juhtidega, et vältida agressiooni Ukrainas. Eestit esindas kaitseväge juhataja kindralmajor Andrus Merilind.

sed, kuna relvajõudude monopol kuulub liikmesriikidele.

Puudub ühtne poliitilis-sõjaline juhtimine, Euroopa Liidul ei ole tegelikku välisministrit ega kaitseministrit. See muudab Euroopa oma 440 miljoni elanikuga maailma areenil naeruväärseks. Lisaks on Euroopa sõjalised võimekused Ameerika Ühendriikide, Hiina või Venemaaga võrreldes minimaalsed.

See ei tulene rahapuudusest – eurooplased kulutavad umbes poole Ameerika kaitse-eelarvest –, vaid ebatõhususest. Euroopas on umbes 30 «Pentagoni», mitte üks. Euroopa armeed peavad haldama 154 erinevat

relvasüsteemi, samas kui Ameerikas on neid vaid 27. See vähendab meie relvajõudude koostalitlusvõimet ja pidurdab meie kaitsetõustust.

Kuidas on Ukraina sõda muutnud Euroopa julgeolekupoliitikat?

Venemaa intensiivne sõda Ukrainas vastu tõi kaasa teadlikkuse tõusu, kuid konkreetne tegevus jäi piiratuks. Euroopa andis Ukrainale vääruslikku abi, kuid annetatud varustus oli liiga erinev ja jõudis kohale liiga hilja. Venelastel oli aega kindlustada oma positsioonid ja elavdada oma relvatõustust, samas kui Euroopa suutis 2023. aastal pakkuda vaid

Lahendus on rahvusriikide tihedam koostöö, mitte föderatsioon

JAAK MADISON
Euroopa Parlamendi liige
(Keskerakond)

Euroopa föderaalriigi idee pole kaugeltki uus, vaid on idanenud juba alates Euroopa Liidu loomisest. Arvestades olukorda rahvusvahelises julgeolekus, Venemaa agressiivsust, USA ja Ukraina suhteid, nähakse föderaalriiki võimalusena tugevdada Euroopa kaitsevõimet.

Arusaadavalt on Eesti ühiskonnas inimesi, kes naiivselt loodavad, et Euroopa föderatsioon suudab kaitsta Eestit püsivalt, kuid naivismiks see jääbki. Meie esivanemad ei võidelnud ega surnud Vabadussõjas selle nimel, et Eesti lõpuks lahustuks Euroopa rahvaste massis. Eriti veel ka rahvaste seas, kes pole tihti isegi Euroopa päritolu. Meie vanaisad ei hoidnud 1944. aastal rinnet Sinimägedes selle nimel, et Eesti kui suveräänne riik lõpuks kaoks.

Kogu otsustamine Eestis peab lähtuma ainult põhiseaduses sätestatud eesmärkidest, milleks on meie rahvuse, keele ja kultuuri säilimine läbi aegade. Selle kohustuse on meile kõigile pannud põhiseadus. Kõik järgnevad tegevused peavad lähtuma just sellest mõttest ning meie otsustamine peab arvestama ainult seda eesmärki.

Eesti põhiseadus seab piirid

Tänaseks oleme jõudnud olukorda, kus enamik Euroopa Liidu seadustest, st direktiivid ja määrused, võetakse vastu ilma liigsete küsimusteta ning vastu vaidlemata. Kuid Eesti ei liitunud Euroopa Liiduga tingimusteta: referendumil anti Eesti rahva poolt mandaat muuta põhiseadust tingimuseks, et kaitstud oleks Eesti põhiseaduse aluspõhimõtteid. Seega on meil selgelt piir ees: me saame kuuluda tänasesse Euroopa Liitu vaid juhul, kui tagatud on eesti rahva, keele ja kultuuri säilimine.

Kas föderalistlik riik nimega Euroopa Liit tagaks selle eesmärgi saavutamise? Mõned propagandistid võivad ju väita, et tagaks, sest sellisel juhul oleks uue Vene okupatsiooni oht väiksem, kuid eesti rahvuse ja keele ning kultuuri jaoks ei ole Venemaa sõjaline agressioon ainus oht, vaid ohuks on ka meie lahustumine rah-

vaste paabelis 440 miljoni elanikuga Euroopa Liidus.

See oht on juba praegu väga reaalne, arvestades vaba liikumise võimalust Euroopa Liidus ning osa liikmesriikide suutmatust ja tahtmatust kontrollida oma välispiire. Kuid vähemalt praeguses olukorras on võimalik Eestil poliitilise tahte olemasolul rakendada iseseisvat immigratsiooni-, kaitse-, pere- ja maksupoliitikat. See tähendab, et meil on vähemalt võimalus kaitsta oma huve, kuigi seda ei tehta hetkel piisavalt meie võimuera-kondade mugavuse ja suutmatuse tõttu.

Mida tähendaks föderaalne Euroopa Liit Eestile? Selleks oleks vaja esiteks muuta radikaalselt ühenduse aluslepinguid. Kuigi isegi praegused aluslepingud on föderalistliku vaimuga, on Eestil jätkuvalt võimalus vetostada vajadusel Euroopa Komisjoni algatusi, mis ei ole Eesti huvides.

Aluslepingute järgi on osas küsimustes võimalik otsuseid läbi suruda ka kvalifitseeritud hääleteenamusega (kui poolt hääletab vähemalt 55 protsenti riikidest, kes esindavad vähemalt 65 protsenti Euroopa Liidu

elanikkonnast), kuid ka siin on Eestil võimalik leida liikmesriikide seas liitlasi, kelle huvides samuti ei pruugi olla teatud Euroopa Komisjoni algatused.

Vihma käest räästa alla

Föderaalriik tähendaks aga seda, et maksupoliitika, kaitseküsimused, rändepoliitika või põllumajandus- ja energiapoliitika oleks allutatud Euroopa Komisjoni juhtimise alla ning seadusandlikku tööd teeks Euroopa Parlament. Kuid riigid ei ole võrdsed.

Riikide olukorrad on tohutul erinevad.

Kas Eesti huvides oleks sama energiapoliitika Prantsusmaa või Hispaania-ga? Kas meie huvides oleks see, et Euroopa Komisjon sätestaks tingimused, kuidas ja mis hinna-

ga toodaksime siin energiat?

Mitmeid aastaid on Euroopa Komisjon survestanud liikmesriike, sh Eestit, nõustuma ühtse immigratsioonipoliitikaga ja migrantide ümberjagamisega kvootide alusel. Kuigi 2016. aastal nõustus kvoodisüsteemiga toonane siseminister, praegune kaitseminister Hanno Pevkur, siis

ebakompetentse ministri väljavahetamisega saaksime tulevikus keelduda Euroopa Komisjoni kahjulikest ettepanekutest Eestile. Kui aga nõustuksime föderaalse Euroopa Liiduga, kus Eesti on lihtsalt pisike omavalitsus ja meid juhitaks Brüsselist, siis peaksime Euroopa Komisjoni otsuste tõttu vastu võtma kõik sisserändajad, kes vähegi soovivad Eestisse tulla.

Kuid kurjad plaanid on alati kaunistatud kaunite eesmärkidega. Just need kaunid eesmärgid on praeguses julgeolekuolukorras ehedalt esile tõstetud. Euroopa ühisarmee ideed on heietatud vahelduva eduga aastaid, kuid nüüd on föderalistid taas tõstmas jõuliselt pead väitega, et ühise Euroopa Liidu armeega ning föderaalse riigiga suudaksime end kaitsta Venemaa-ohu vastu. Ma pelgan, et väga paljud tavainimesed Eestis oleksid ka selle ideega nõus ning valmis loovutama meie iseseisvuse Brüsselile hirmu ajendil, lootuses, et Brüsseli diktaat suudaks meid kaitsta Kremli eest. Kuid mida see praktiliselt tähendaks?

Ühisarmeed ei juhiks Eestit

Praegu on Eesti kaitsevõime meie endi kätes ning lootused on muidugi pandud ka NATO liitlastele ja koostööle meie partnerriikidega. Aga kui